

ק"א-א **אותבה על כבא** [ישבה היא בפתח האוהל], וסתרתה למזיה [וסתרה את שערה].

כל דאתא, כל מי שבא לקרוא לאון בן פלת, חזיה [ראה את אשתו שהיא יושבת כשהיא פרועת ראש], והדר [וחזר לאחוריו], שהרי שיער באשה ערוה.

אדהכי והכי אבלעו להו [בין כך ובין כך, נבלעו עדת קורח בארץ].

איתתיה דקרח אמרה ליה: חזי מאי קעביד משה [ראה מה משה עושה]!

איהו הוה מלכא [הוא עצמו מלך], **לאחיה שוויה כהנא רבא** [את אחיו הוא מינה לכהן גדול], **לבני אחיה שוינהו סגני דכהנא** [ואת בני אחיו מינה לסגני כהונה].

ראה איך הוא דואג רק לעצמו ולמקורביו:

אי אתיא תרומה [אם מביאים תרומה] — **אמר משה: תיהוי לכהן**.

אי אתו מעשר, דשקילתו אתון [אם מביאים מעשר, שאתם, בני לוי, נוטלין אותן], **אמר משה: הכו [תנו] חד מעשרה לכהן** [תרומת מעשר].

ועוד דבר הוא עושה לכם, דגייז ליה למזייכו [גוזז הוא את כל שערכם, כפי שנאמר: "והעבירו תער על כל בשרם"], **ומיטלל לבו כי כופתא** [ומשחק בכסם כאילו הייתם שוטים, ואתם חשובים עליו כגלל], **עינא יהב במזייכו** [נותן הוא עיניו בשערכם, שלא יהיה בכסם בעל צורה כמותו].

אמר לה: הא איהו נמי קא עביד [הרי גם

משה עצמו גילח את כל שערו]!

אמרה ליה: כיון דכולהו רבותא [כיון שכל מה שאתם עושים, לגדולתו וכבודו אתם עושים, שאתם מקיימים אפילו דברים שמשמיים אתכם כשוטים], **אמר איהו נמי: "תמת נפשי עם פלשתים"**. כלומר, אגוזו גם אני עמהם עכשיו, כדי להפיס דעתם.

ועוד, דקאמר לבו משה: עבדיתו תכלתא [עשו פתיל תכלת על כנפי בגדיכם]. **אי סלקא דעתך תכלתא חשיבא מצוה**, למה אינו מצוה לעשות את כל הבגד תכלת?

אפיק גלימי דתכלתא [הוצא אתה בגדי תכלת], **וכסינהו לכולהו מתיבתך** [וכסה בהם את כל בני בית מדרשך]!

היינו דכתיב: "חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידה תהרסנה".

"חכמות נשים בנתה ביתה" — **זו אשתו של און בן פלת**, שהצילה בתחכמה את ביתה.

"ואולת בידה תהרסנה" — **זו אשתו של קרח**, שהרסה את ביתה באיוולתה.

"ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמושים ומאתים נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם" —

"אנשים" — **היינו מיוחדים שבעדה**.

"קראי מועד" — **שהיו אנשים חכמים, שיודעים לעבר שנים, ולקבוע חדשים**.

"אנשי שם" — **שהיה להם שם בכל העולם**.

במחלוקת.

רב אשי אמר: המחזיק במחלוקת — ראוי ליצטרע. כתיב הכא, גבי מעשה קורח: "ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר ה' ביד משה לו"⁽⁹¹⁹⁾, וכתיב התם: "ויאמר ה' לו עוד הבא נא ירך בחיקך וגו' ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג".

אמר רבי יוסי: כל החולק על מלכות בית דוד — ראוי להכישו נחש. כתיב הכא, כאשר אדניהו בן חגית התנשא לאמר "אני אמלוך" [וזהו שנחלק על מלכות בית דוד, שרצה למלוך במקום שלמה]: "ויוזבח אדניהו צאן ובקר ומריא עם אבן הזחלת", וכתיב התם: "עם המת זחלי עפר"⁽⁹²⁰⁾.

אמר רב חסדא: כל החולק על רבו — כחולק על השכינה⁽⁹²¹⁾. שנאמר במחלוקת קורח: "בהצתם על ה'". הרי שאף שנחלקו על משה, נחשב להם הדבר כאילו נחלקו על

"וישמע משה ויפל על פניו". מה שמועה שמע, שנפל על פניו?

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: שחשדהו מאשת איש⁽⁹¹⁸⁾.

שנאמר בתהלים: "ויקנאו למשה במחנה", אמר רבי שמואל בר יצחק: מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו ממשה. שאמר לה: אל תסתרי עם משה. שנאמר: "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה". שיצא אל מחוץ למחנה, כדי שלא יחשדו בו עוד.

"ויקם משה וילך אל דתן ואבירם", מחל משה על כבודו, והלך בעצמו אל בעלי המחלוקת. אמר ריש לקיש: מכאן — שאין מחזיקין במחלוקת.

דאמר רב: כל המחזיק במחלוקת — עובר בלאו. שנאמר: "ולא יהיה כקרח וכעדתו". דהיינו, שלא יעשו כקרח ועדתו, שהחזיקו

919. ופירוש הפסוק: שלא יהי קרח ועדתו חולקים על הכהונה, כאשר דבר ה' ביד משה לו. "לו" היינו עליו, על אהרן, שיהיו הוא ובניו כהנים. ומזה שנאמר "ביד משה" ולא "אל משה", רמז שהחולק על הכהונה ראוי להצטרע. מהרש"א.

920. והטעם שראוי להכישו נחש, כפי שמצינו שהנחש היה מלך החיות, ונתקנא באדם היותר חשוב ממנו, ומשום כך נתקלל. כך המתקנא במלכות בית דוד, וחולק על המלכות, ראוי להכישו נחש, שעשה כמידתו. מהרש"א.

921. כי מורא רבך כמורא שמים. עיין יעקב.

918. כתב המהרש"א, דהיינו לפי שפירש מן האשה על פי הדיבור. והיו ליצני הדור אומרים שאי אפשר לילוד אשה לפרוש מן האשה. ודרשו זה מדכתיב: ויקנאו למשה במחנה. משמע, שכל זמן שהיה במחנה, קנאו לנשותיהם. עד שנטה אהלו מחוץ למחנה.

והריא"ף פירש, שחשדהו משום שאהלו היה מחוץ למחנה, ופעמים רבות היו באות נשים לשאול שאלות. והרי אין אשת איש מתייחדת עם איש אחד, אלא אם כן אשתו עמו. והרי משה פירש מאשתו, ולכן חשדהו.

אמנם חלילה למשה בכך, שהתורה מעידה עליו: והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד, וסמך ליה: ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. הרי שהיו שם שני אנשים, ואין כאן יחוד.

השכינה.

אמר רבי המא ברבי חנינא: כל העושה מריבה עם רבו [שמתקוטט עמו, ומפטפט נגדו דברים] — הרי הוא כעושה מריבה עם שכינה. שנאמר כאשר רבו בני ישראל עם משה [וירב העם עם משה וגו']⁹²²: "המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה'".

אמר רבי חנינא בר פפא: כל המתרעם על רבו [שאומר על רבו שנוהג עמו מדת אכזריות] — כאילו מתרעם על השכינה. שנאמר כאשר התלוננו בני ישראל על משה [וילוננו כל עדת בני ישראל על משה וגו']⁹²³: "לא עלינו תלנתים בני על ה'".

אמר רבי אבהו: כל המזרחרר אחר רבו [מחפה ומערים עליו דברים, שמבקש יותר ממה שראוי לו] — כאילו מזרחרר אחר שכינה. שנאמר: "וידבר העם באלהים ובמשה"⁹²² (923).

כתוב בספר קהלת: "עשר שמור לבעליו

לרעתו". אמר ריש לקיש: זה עושרו של קרה. שעל ידי עשרו נתגאה, וסבר שהוא ראוי למעלת משה ואהרן.

"אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם וגו' ואת כל היקום אשר ברגליהם". מהו "היקום"?

אמר רבי אלעזר: זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו.

ואמר רבי לוי: משוי שלש מאות⁹²⁴ פרדות לבנות⁹²⁵ היו המפתחות של בית גנזיו של קרה. וכולהו, כל אותם מפתחות ומנעולים, אקלידי [מפתחות] וקילפי [ומנעולים] דגילדא [היו עשויים מעור⁹²⁶]. ואף על פי כן, אף שהיו אותם מפתחות ומנעולים קלים, שהרי היו עשויים מעור, ולא ממתכת, היו צריכים שלש מאות פרדות לשאתם. ללמדנו כמה עשיר היה קורה.

אמר רבי המא ברבי חנינא: שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים⁹²⁷:

925. דאיתא במס' חולין [ז א] שמכתן של פרדות לבנות קשה ומזיקה לאדם ביותר, לכן שם את אותם מפתחות על פרדות לבנות, כדי שיחששו בני אדם ממכתם, ולא יבואו לגנוב את המפתחות. מהרש"א.

926. עוד פירש רש"י, שאותם מפתחות ומנעולים היו לצורך שקים ומרצופין וכיסים העשוין עור.

927. והיינו מכל אותו ממון שצבר מכל העולם כשהיה רעב, כדכתיב "וילקט יוסף את כל הכסף וגו' ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה". והיינו שהביא את הכסף למקום פנימי שהיה לו. מהרש"א.

922. ביאר ביד רמה, שודאי אין להעלות על הדעת שיהו ישראל מהרהרין אחר שכינה. אלא, כיון שהרהרו אחרי משה, מעלה עליהם הכתוב כאילו דברו בשכינה ובמשה. דבר אחר, אי ס"ד שאחר שכינה הרהרו, מה היה להן להרהר על משה, כלום מתרעמין על עבד שעשה מצות רבו?

923. ונאמר באותו ענין, שהיה אחר שניתן להם המן, שאמרו: ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. וזהו שביקשו יותר ממה שנצרך להם. מהרש"א.

924. כתב הרשב"ם במסכת פסחים [ק"ט א], שכל שלש מאות שבש"ס — לאו דווקא.

אחת מהמטמוניות **נתגלתה לקרח**, וממנה נתעשר ביותר.

ואחת מהן **נתגלתה לאנטונינוס בן אסורוס** [קיסר שהיה בתקופתו של רבי, והיה אוהב ישראל].

ואחת — **גנוזה לצדיקים לעתיד לבוא**.

ואמר רבי יוחנן: **קרח, לא מן הבלועים** [שנבלעו באדמה] היה — ואף לא מן השרופין [אותם מאתיים וחמישים איש שהקטירו קטורת, ונשרפן] היה. אלא, במגפה מת.

ומנין לנו שקרח לא היה מן הבלועין?

דכתיב: "ותפתח הארץ את פיה ותבלע וגו' ואת כל האדם אשר לקרח". משמע שבלעה הארץ את אנשיו של קרח, ולא את קרח עצמו.

ומנין לנו שלא היה מן השרופין?

דכתיב: "באכל האש את חמשים ומאתים איש". משמע שהאש אכלה את מאתיים וחמישים האנשים שהיו בעדתו של קרח, ולא את קרח עצמו [שהרי היו מאתיים וחמישים איש חוץ מקרח. כפי שנאמר: "מאתים וחמשים מחתות, ואתה ואהרן איש מחתות". שהיו מאתיים וחמשים מחתות

למאתים וחמשים איש, ועוד שתי מחתות, לקרח ואהרן].

במתניתא תנא: קרח מן גם השרופין, וגם מן הבלועין⁽⁹²⁸⁾.

כיצד?

כאשר נשרפו אנשי עדתו, נשרפה נשמתו עמהן, אבל גופו נשאר קיים. לאחר מכן נתגלגל גופו עד מקום הבלועים, ונבלע שם עם כל אשר לו.

מן הבלועים מנין?

דכתיב: "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת קרח". הרי שהיה קורח מן הבלועים⁽⁹²⁹⁾.

מן השרופין מנין?

דכתיב: "ואיש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת", והרי אף קרח היה ממקריבי הקטרת! על כרחך שהוא נשרף בהדיהו [עימם].

אמר רבא: מאי דכתיב: "עריה תעור וגו' תבקע ארץ וגו' שמש ירח עמד ובלה לאור הציף יהלכו"?

מלמד שבשעה שנבקעה הארץ, עלו שמש

שהביאתו לפי הארץ בין הבלועים. מדרש תנחומא.

929. ומי שסובר שלא היה לא מן הבלועים ולא מן השרופים, יאמר שהמילים "ואת קרח" שייכים להמשך הפסוק: "במות העדה". והיינו — שמת במגפה. רש"י.

928. שאלו נשרף ולא נבלע, היו הבלועים מתרעמין ואומרים, הוא הביא עלינו כל הפורענות, ואנו נבלעין והוא ניצל! ואילו נבלע ולא נשרף, היו השרופין מתרעמין וכו', לכן נדון בשתי מיתות. והיינו, שליהטו אש תחילה לעיני כל השרופים ובידו היתה המחתה והקטורת בה, וקפלתו האש ככדור, והאש מגלגלת בו עד

אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: אם בריאה [נבראה] כבר גיהנם — מוטב. ואם לאו — יברא ה' עתה גיהנם.

והוינן בה: למאי, למה נתכוין משה, כשאמר שיברא ה' עתה?

אילימא למבריה ממש, והא כתיב: "אין כל חדש תחת השמש" דהיינו, שמאז בריאת העולם בששת ימי בראשית, לא נברא שום דבר חדש.

אלא לקרובי פיתחא [לקרב את פתח הגיהנם] למקומו של קרח, כדי שיפתח שם, ויבלעו בארץ.

"ובני קרח לא מתו". תנא, משום רבינו אמרו: מקום נתבצר [מלשון "עיר בצורה"] להם בגיהנם, שהתקין להם הקדוש ברוך הוא מקום גבוה בגיהנם, ולא העמיקו כל כך, ולכן לא מתו⁽⁹³³⁾. וישבו עליו [על אותו מקום], ואמרו שירה⁽⁹³⁴⁾.

וירח לרקיע ששמו זבול. אמרו לפניו [לפני הקדוש ברוך הוא]: רבונו של עולם! אם אתה עושה דין לבן עמרם [למשה] — נצא להאיר על הארץ, ואם לאו — לא נצא!⁽⁹³⁰⁾

עד שזרק בהם הקדוש ברוך הוא הציג [וזהו שנאמר: "לאור חציך יהלכו"].

אמר להן לשמש ולירח: והרי בכל יום ויום מלכי מזרח ומערב משתחווים לחמה בשעה שמניחים כתריהם בראשם, ואינכם מוחים על כך! בכבודי — לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם?!

ואף האירנא [עתה], לא נפקי עד המחור להו [אין השמש והירח יוצאין להאיר, עד שמכים בהם בחצים⁽⁹³¹⁾], שכך גזר עליהם המקום מאז אותו מעשה⁽⁹³²⁾.

דרש רבא: מאי דכתיב: "ואם בריאה יברא ה' ופצתה הארמה את פיה"?

931. ביד רמה הביא שיש מפרשים, שאין יוצאים עד שממחין בכבודו של מקום.

932. עוד פירש רש"י, מאחר שראו השמש והירח שהקדוש ברוך הוא מקפיד על כבודו, שוב בכל יום אינם רוצים להאיר, שהרי מלכי מזרח ומערב משתחווים לחמה, עד שמכים אותם בחצים.

933. היות ולמעלה אין הגיהנם רותח כל כך כמו שהוא למטה, כפי שמצינו בכמה מקומות לשון: מעמיקין לו גיהנם, דיוטא תחתונה של גיהנם. וכיון שנתבצר להם מקום גבוה, היו יכולים לישוב שם, ולא מתו. תורת חיים.

934. כפי שמצאנו בתהלים [פ"ח]: שיר מזמור לבני קרח וגו'. ועיי' במהרש"א.

930. ודאי שלא סברו השמש והירח למנוע אורם כדי שכל העובדים אותם יחזרו בהם, שהרי בטלה בכך הבחירה החופשית. אלא, היות ומצינו שפעמים הזכות גורם למנוע מכשול, הגם שהבחירה חפשית, חשבו חמה ולבנה, שהיות והיה שם קיבוץ עם רב, של עדת קרח וכל ישראל, אולי זכות הרבים יביא המופת על ידי זה שלא יאירו, שאחר שראו הנקהלים מופת זה, בודאי ישובו מדרכם הרעה, ויתנו מקום לשלום. ומה גם משה רבינו ע"ה, שהיה עניו מכל אדם, ודאי ימחול להם תיכף כשיתנו מקום לשלום, וינצלו נפשות רבות מירא. ואולם לא היה חפץ ה' בכך, בהיות קרח רשע גמור ושורש קליפה, אין כדאי שיהיה נשמר ממה שהבחירה חפשית מסורה, וצריך זכות להנצל מן החטא. מלא העומר.

והן **בראים**.

שנינו במשנתנו: דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא וכו'.

תנו רבנן: דור המדבר — אין להם חלק לעולם הבא. שנאמר: "במדבר הזה יתמו ושם ימתו". וכך נדרש המקרא: "יתמו" — בעולם הזה, "ושם ימתו" — בעולם הבא.

ואומר: "ארבעים שנה אקוט בדור וגו' אשר נשבעתי באפי, אם יבאון אל מנוחתתי". הרי שנשבע ה', שלא יבואו אנשי דור המדבר אל המנוחה, והיינו עולם הבא (935). דברי רבי עקיבא.

רבי אליעזר אומר: באין הן לעולם הבא (936). שנאמר: "אספו לי חסידי ברתי בריתי עלי זבח". ואותם חסידים — היינו אנשי דור המדבר, שכרתו ברית עם הקדוש ברוך הוא על זבחים ושלמים, כמו שנאמר: "ויזבחו זבחים שלמים", ונאמר: "ויזרוק [את דם הזבחים] על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם".

אלא מה אני מקיים "אשר נשבעתי באפי אם יבאון אל מנוחתתי"?

באפי, מתוך כעסי באותו זמן, נשבעתי שלא יבואו אל המנוחה. ועתה — חוזרני בי (937).

אמר רבה בר בר חנה: זימנא חדא הוה קאזלינא באורחא [פעם אחת הייתי מהלך בדרך].

אמר לי ההוא טייעא [סוחר ישמעאלי]: תא ואחוי לך בלועי דקרח [בוא ואראה לך את המקום שנבלעו בו עדת קרח].

אזיל [הלך רבה בר בר חנה עמו], חזא תרי בזעי [ראה שני נקבים], דהוה קא נפק קיטרא מנייהו [שהיה יוצא מהם עשן].

שקל גבבא דעמרא [נטל גיזת צמר], אמשייה מיא [שרה אותה במים], ואותביה בריש רומחיה [והניחה בראש הרומח] ואחלפיה התם [והעבירה מעל אותם נקבים], ואיחרך [נשרף הצמר], לפי שהחום שם היה גדול ביותר.

אמר לי הסוחר הישמעאלי: אצית מה שמעת [הקשב מה אתה שומע] מתוך הנקב.

ושמעית דהו קאמרי הכי [ושמעתי שכך היו אומרים]: משה ותורתו אמת, והן בראים [על עצמם היו אומרים כן].

אמר ליה אותו ישמעאלי: כל תלתין יומין

מהדרא להו גיהנם [חוזר הגיהנם לכאן], והרי הם כבשר בתוך קלחת, ואז יוצא עשן ממקום זה, ואמרי הכי: משה ותורתו אמת

935. כי אי אפשר לומר שהכוונה היא על ירושלים, דקיימא לן: מנוחה זו ירושלים, שאם כן, למה נקט המקרא שלא יבואו לירושלים, הרי דור המדבר לא נכנסו כלל לגבול ארץ ישראל! הריא"ף.

937. זה לשון רש"י במס' חגיגה [י א]: מדקאמר באפי משמע יכול אני לשאול עליו, לפי שמחמת אפי ולא בדעת מיושבת נשבעתי. ויש ללמוד מכאן שהמוצא פתח לנדרו וכו' מתירין לו [הובא בעץ יוסף].

936. הגרעק"א הביא את דברי התוס' במס' בבא בתרא [עג ב, ד"ה ודמו], שכתבו, שמשמע